लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण मूलप्रवाहिकरण

रणनीति २०७९

राजपत्रमा प्रकाशित मितिः२०७९।३।६

शैल्यशिखर नगरपालिका

गोकुलेश्वर, दार्चुला

१.पृष्ठभूमि

नेपालको संविधानको प्रस्तावनामा बहुजातीय, बहुभाषिक, बहुधार्मिक, बहुसांस्कृतिक तथा भौगोलिक विविधतायुक्त विशेषतालाई आत्मसात गरी विविधताबीचको एकता, सामाजिक सांस्कृतिक ऐक्यबद्धता, सहिष्णुता र सद्भावलाई संरक्षण एवं प्रवद्र्धन गर्दैस वर्गीय, जातीय, क्षेत्रीय, भाषिक, धार्मिक, लैङ्गिकविभेद र सबै प्रकारका जातीय छुवाछूतको अन्त्य गरी आर्थिक समानता, समृद्धि र सामाजिक न्याय सुनिश्चित गर्न समानुपातिक समावेशी र सहभागितामूलक सिद्धान्तका आधारमा समतामूलक समाजको निर्माण गर्ने संकल्प गरेको छ।

नेपालको संविधानकोधारा १८ ले पनि समानता र कानुनको समान संरक्षणको सुनिश्चितता गरेको छ ,जसमा मौलिक हकको रुपमा महिलकाको हक, दलितको हक बालबालिकाको हक, जेष्ठनागारिकको हकलाई, समेत स्विकार गरेको छ भने धारा ४२को सामाजिक न्यायको हक अन्तरगत आर्थिक सामाजिक वा शैक्षिक दृष्टिले पछाडी परेका लैगिंक तथा यौनिक अल्पसंख्यक नागरिकलाई सामानुपातिक समावेशीकरणको सिद्धान्तको आधारमा राज्यका निकायमा सहभागिता हक सुनिश्चित गरेको छ।

संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक शासन प्रणालीलाई स्थानीय तहदेखि नै सुदृढीकरण गर्न स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४, कार्यान्वयनमा छ। सोही ऐनको दफा २४ ले पालिकाले आफ्नो अधिकार क्षेत्र भित्रका स्थानीय तहको विकासका लागि आवधिक, बार्षिक, रणनीतिगत विषयक्षेत्रगत मध्यकालीन तथा दीर्घकालीन योजना बनाई लागू गर्नुपर्ने कुरालाई कानूनी दायित्वको रुपमा ब्यवस्था गरेको र सोही दफाको उपदफा २० मा योजना बनाउँदा लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशीकरण सम्वन्धी अन्तरसम्बन्धित विषयलाई ध्यान दिनुपर्ने उल्लेख गरेको छ।

संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले तयार गरेको सामाजिक समावेशीकरण नीति २०७६ ले विभेद रहित, समृद्ध र न्यायपूर्ण समाजको स्थापनाका लागि सवै वर्ग, जातजाति, लिंग तथा क्षेत्रको समान सहभागिता, अग्रसरता र निर्णय प्रक्रियामा सहभागिताको भूमिका सहित समाजिक समावेशीकरण मार्फत सवैले आत्मसम्मान बोध हुने वातावरण निर्माण गर्न सवै तह, क्षेत्र तथा संरचनाहरुमा मूलप्रवाहीकरणको माध्यमबाट समावेशी शासन पद्धतिलाई संस्थागत गर्ने उद्देश्य लिएको छ। साथै उक्त नीतिले स्थानीय तहसम्म सामाजिक समावेशीकरण नीति कार्यान्वयन सम्बन्धी समितिको व्यवस्था समेत गरेको छ।

यस सन्दर्भमा शैल्यशिखर नगरपालिकाले आफ्ना नीति, कार्यक्रम, संरचना र काम कारवाहीलाई लैङ्गिकमैत्री तथा समावेशी नगरपालिकाबनाउने परिकल्पना अनुरुप समुदायमा पछाडी पारिएका वा परेका महिला, दलित, आदिवासी जनजाति, स्थानीय अल्पसंख्यक, सीमान्तकृत, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक, एकल महिला र हिंसा पीडितहरुलाई नगरपालिकावाट गठन तथा सञ्चालन हुने समिति संरचनामा समान सहभागिता, अग्रसरता र निर्णय प्रक्रियामा सहभागिताको भूमिका सहित लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण मार्फत सवैले आत्मसम्मान बोध गर्ने वातावरण निर्माण गर्न र लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण पद्धतिलाई संस्थागत गर्न आवश्यक देखिएकोले "शैल्यशिखर नगरपालिकाको लैंङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण मूलप्रवाहीकरण नीति, २०७९ तर्जुमा गरिएको छ।

२. नगरपालिकाको संक्षिप्त परिचय

नेपालको संविधान २०७२ ले संघिय राज्यको निर्माणका साथै तीन तहको राज्य प्रणालीको ब्यवस्था गरे अनुरुप दार्चुला जिल्लामा रहेका ९ स्थानीय तहहरु मध्ये शैल्यशिखर नगरपालिका पनि एक हो। शैल्यशिखर नगरपालिका एतिहासिक राजनितिक प्राकृति सास्कृतिक तथा धार्मिक दृष्टिकोणले महत्वपुर्णनगरपालिका हो। यो नगरपालिका दार्चुला जिल्लाको

सदरमुकाम खलंगा देखि ७२ किलोमिटरटाढा रहेको छ । यस नगरपालिकाको पुर्वमामार्म नगरपालिका,पश्चिममा लेकम नगरपालिका मालिकार्जुन गाँउपालिका, उत्तरमा महाकाली नगरपालिक र नौगाड गाउपालिका र दक्षिणमा बैतडी जिल्ला संग सिमाना जोडिएको छ । प्रशासनिक हिसावले जम्मा ९ वटा वडामा विभाजित यस नगरपालिकाको केन्द्र गोकुलेश्वर मा रहेको छ ।

समुन्द्र सतहबाट लगभग ६३० मिटर देखि २२०० मिटर सम्मको उचाईमा अवस्थित यो नगरपालिका ११७.८१ वर्ग किलोमिटर क्षेत्रमा फैलिएको छ भने साविकका ६ नगर विकास शिखर,देथला, रानिशिखर, ग्वानी ,बोहरीगाँउ ,गोकुलेश्वररहेका छन ।हिन्दु धर्मावलम्बीको बाहुल्यता रहेको यस नगरपालिकामा बाहुन,क्षेत्री,बोहरा,दलित,वादी समुदाय तथा बसोवास रहेको छ।अधिकांस सवै वर्गका मानिसहरुको मूख्य पेशा कृषि,व्यापार रहेको छ ।

शैल्यशिखर नगरपालिका भित्र ४०७४ घरपरिवार, पुरुष ९५३३,महिला ११५७३ जम्मा जनसंख्या २२६४६ रहेको छ ।। शैल्यशिखर नगरपालिकाका अधिकतम मानिसहरुको आम्दानिको स्रोत कृषि र व्यापर नै रहेको छ । उत्पादनको दृष्टिले नगरपालिका भित्र धान मकै गँहु आलु, ओखर,कोदो,मकै,जौं, उखु नगरपालिकाका प्रमुख बालीनालीका रुपमा रहेका छन् भने फलफुलहरुमा ओखर पुलुम केरा सेन्तला आरु आलुपकडा आदी रहेका छन् ।

त्यसै गरी धार्मिक स्थलहरुमा शैल्यशिखर शिखरधाम लटिनाथ मन्दिर बन्तोली जगतनाथ मन्दिर भुमिराज मन्दिर शिवधाम जगतपुरी मन्दिर गलैनाथ मन्दिर बेतालेशवर मन्दिर मुख्य रहेको छ । ऐतिहासिक धार्मिक भौगोलिक क्षेत्रको नामवाट नै नगरपालिकाको नामाकरण भएको हो ।

हिन्दु धर्मावलम्वीको बाहुल्यता रहेको यस नगरपालिकामा बाहुन,क्षेत्री ठकुरी, दलित तथा अल्पसंख्यक समुदायको बसोवास रहेको छ।अधिकांस सवै वर्गका मानिसहरुको मूख्य पेशा कृषि रहेको छ ।

३. विगतका व्यवस्था प्रयास र वर्तमान स्थिति

यस शैल्यशिखर नगरपालिकाले विगत ५ वर्ष देखि लै.स.सा.स.को दृश्टिकोणवाट पालिकाले प्राप्त गरेका विभिन्न खाले अनुदानहरू कार्यान्वयन गर्दा लक्षित वर्गहरूलाई पहिलो प्राथमिकतामा राखेर कार्यहरू गर्दै आएको छ । त्यसका साथ साथै नगरपालिका अन्तरगत रहेका विभिन्न विषयगत शाखा वाट संचालन हुने कार्यक्रमहरुमा गरिव विपन्न तथालक्षित समुदायको पहुँच हुने गरि संचालन हुने गरेको छ ।त्यसमा शैल्यशिखर नगरपालिकाअन्तरगतरहेकोमहिला तथा वालबालिका शाखा लगायत विभिन्न विषयगत शाखाहरुले संघीय र प्रदेश सरकारवाट प्राप्त शशर्त अनुदानहरू तोकिएकै शर्तमा रहि कार्यक्रम सञ्चालन गर्दै आएको छ ।

संक्षिप्त नाम र परिभाषा :

४.१. संक्षिप्त नाम : यस रणनीतिको नाम लैंगिक समानता तथा सामाजिक समाबेशीकरण मूल प्रवाहिकरण रणनीति २०७९ रहनेछ । यो रणनीति स्थानीय सरकारले स्विकृत गरेको मीति देखि लागु हुनेछ ।

४.२. परिभाषा : बिषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस रणनीतिमा

क) रणनीति भन्नाले :शैल्यशिखर नगरपालिकाको लैससास मूलप्रवाहिकरण रणनीति २०७९ लाई सम्झनु पर्दछ ।

ख) गा.पा.भन्नाले :शैल्यशिखर नगरपालिका सम्झनु पर्दछ ।

शैल्यशिखर नगर कार्यपालिका गोकुलेश्वर, सुदूरपश्चिम प्रदेश,

ग) लैससास भन्नाले: लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण सम्झनु पर्दछ ।

घ) लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण भन्नाले महिला, पुरुष वा लैंगिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक र विभिन्न सामाजिक समूहहरु बिचको असमान सक्ति सम्बन्धलाई पुनः सन्तुलित गर्न तथा हरेक प्रकारका सामाजिक पहिँचान भएका ब्यक्तिहरुका लागि समान अधिकार, अवसर एवं सम्मान सुनिश्चित गर्नका लागि गरिने प्रयासलाई सम्झनु पर्दछ ।

ङ) लैङ्गिक मूलप्रवाहीकरण भन्नाले नगरपालिकाको विद्यमान संरचनाहरु र सबै विषयगत क्षेत्रका कानुन, नीति, कार्यक्रम तथा योजना तर्जुमाका हरेक चरणमा लैङ्गिक समानतालाई आन्तरिकीकरण गर्ने स्थिति नै लैङ्गिक मूलप्रवाहीकरणलाई जनाउछ ।

च)लैङ्गिक समानता भन्नाले समाज तथा राज्यको सबै अंग र तह र क्षेत्रमा महिला, पुरुष वा लैंगिक तथा योनिक अल्पसंख्यक बीच समान अवसर र समान लाभ हासिल गर्ने अवस्था वा वातावरणलाई जनाउछ ।

छ)लैङ्गिक समता भन्नाले अवसर र न्यायबाट बञ्चित महिला, पुरुष वा यौनिक तथा अल्पसंख्यक ब्यक्तिलाई समानतामा पुगाउन अवलम्बन गरिने सकारात्मक बिभेद वा विशेष प्रयासलाई सम्झनु पर्दछ ।

ज)सामाजिक समाबेशीकारण भन्नाले समाजमा पछाडी पारिएका लिङ्ग, वर्ग, जातजाती, समुदाय लगायत वञ्चित वर्ग समुदायलाई विकासका अवसरमा प्रत्यक्ष सहभागी गराई सार्वजनिक सेवा, स्रोत, सुविधामा पहुँच वृद्धि गर्नुलाई सम्झनु पर्दछ ।

झ)सामाजिक बञ्चितिकरण भन्नाले लैंगिकता, जात, जाती, धर्म, क्षेत्र, अपाङ्गता आदीको आधारमा ब्यक्ति, वर्ग वा समुदायलाई सामाजिक, सांस्कृतिक, आर्थिक र राजनीतिक क्षेत्रमा पाखा वा किनारा लगाई आफ्नो क्षमताअनुसार सहभागी हुने अवसरर त्यस्तो अवसरबाट प्राप्त हुन सक्ने लाभ र प्रतिफलबाट वञ्चित गराइनु हो ।

ञ) बञ्चित समूह भन्नाले लामो समय देखि आर्थिक, सामाजिक र भौगोलिक कारणले पछाडी पारिएका महिला, दलित, जनाजाती, जेष्ठ नागरीक, अति बिपन्न, दुर्गम बस्तीमा बसोबास गर्ने ब्यक्ति वा समुदाय सम्झनु पर्दछ ।

ट) लैंङ्गिक संवेदनशिल सेवा प्रवाह प्रक्रिया र नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमाका सबै चरणहरुमा महिला पुरुष र तेसो लिङ्गीहरुका विशेष आवश्यकता र प्राकृतिक अवस्था अनुसार उनीहरुको सन्तुलित विकास, सार्वजनिक लाभ प्राप्तीको सुनिश्चितता र अधिकार प्राप्ती प्रति गम्भीर हुनुलाई सम्झनु पर्दछ ।

ठ) लैंङ्गिकता भन्नाले कुनै पनि मानिस लिंगको आधारमा महिला वा पुरुष वा यौनिक तथा लैंगिक अल्पसंख्यक भएकै कारण समाजद्धारा उनीहरुलाई दिइने विभेदपुर्ण कामको भूमिका, उनीहरु प्रति गर्ने बिभेदपुर्ण सामाजिक ब्यबहार र उनीहरुलाई हेर्ने असमान दृष्टिकोण लाई जनाउछ ।

ड) लैंगिकमैत्री समाज वा राज्यको हरेक संरचना र नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमाका सबै चरणहरुमा महिला, पुरुष वा यौनिक तथा लैंगिक अल्पसंख्यकका विशेष आबश्यकताहरु सम्बोधनका लागि गरिने प्राथमिकपुर्ण ब्यबहारलाई सम्झनु पर्दछ ।

ढ) खण्डिकृत तथ्यांकभन्नाले सबै जाताजती, लिंग, बर्ग, क्षेत्रकामहिला, पुरुषतथा यौनिक एवं लैंगिकअल्पसंख्यक, सिमान्तकृत समुदाय, शारिरिक अवस्थाआदि समूहहरुको तहगततथ्यांकलाई सम्झनु पर्दछ ।

ण) CRC भन्नालेबालअधिकार महासन्धी(child Right Convention) सन१९८९ लाई जनाउछ ।

गौमुल ... नगर कार्यपालिका ... गौमूल, बाजुरा सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

CamScanner

त) लैंगिकप्रभावविश्लेषणभन्नाले स्थानीयनीति, योजनातथाकार्यक्रमबाट सबै वर्ग, जाताजती, क्षेत्रकामहिला, पुरुषले प्राप्त गरेको लाभवाअवस्थाको लेखाजोखालाई सम्झनु पर्दछ ।

थ)सिमान्तकृत समुदायभन्नाले आर्थिक, सामाजिक, राजनैतिक र भौगोलिक बिकटताको कारण पछाडी पारिएकातथा सार्वजनिक सेवा, सुविधाको अवसरबाट बञ्चित र बिभेदमा परेका साथै संघिय कानुनबमोजिममानवविकाको स्तरभन्दा न्यून स्थितिमा रहेका समुदाय सम्झनु पर्दछ ।

द) लैंगिकउत्तरदायी बजेटभन्नाले लैंगिक समानताकालागि बजेटको सुनिश्चिततालाई सम्झनु पर्दछ ।

५.शैल्यशिखर नगरपालिकाको राजनैतिक, सामाजिक र आर्थिक अवस्थाविश्लेषण :

शैल्याशिखरलनगरपालिकाकोविद्यमानराजनैतिक, सामाजिक र आर्थिक अवस्थाविश्लेषणगरिएको छ । विश्लेषणले आगामीदिनमा लैससासको क्षेत्रमा के कस्तो आर्थिक, सामाजिक र राजनैतिक योजनातथानीतिकार्यक्रमकाविषयहरु उठान गर्न सहयोग गर्नेछ ।

५.१. राजनैतिकअवस्था

शैल्यशिखर नगरपालिकाको राजनैतिक अवस्था अध्ययन तथा बिशलेषण गर्दा आमनागरीकहरु राजनैतिक रुपमा सचेत भएपनिस्थानीय सरकार लगायततीनै तहको संरचना र राज्यका हरेक निकायको नेतृत्वतहमामहिला, दलितलगायत पछाडी परेको समुदायको सहभागिता अपेक्षाकृत वृद्धि हुन सकेको पाइदैन । महिलालगायतलक्षीत समूहलाई राजनीतिमा सहभागिता वृद्धिका लागि परिवार तथा समाजबाट सहजवातावरण सुजना गर्न आवश्यक देखिन्छ । महिला, दलितलगायतबञ्चित समुदायलाई राजनैतिक चेतनास्तर बढाउन स्थानीय राजनैतिक दल लगायत जनचेतनाअभिवृद्धि सम्बन्धीकार्यक्रमहरु संचालनहुन जरुरी छ । कानुनले अनिवार्य गरेकोमाबाहेक अन्य नगरपालिकाबाट क्षेत्रमामहिलालगायत पछाडी परेका वापारिएका वर्गको सहभागिता वृद्धि गर्न सकिएको छैन । यस नगरकार्यपालिकामाप्रतिनिधित्वको अवस्था हेर्ने हो भने महिला सहभागिता करीब ३६ प्रतिशत, दलित १५ प्रतिशतछ । समग्रमामहिला, दलितजनजाती संख्याविश्लेषण गर्दा राजनैतिकभूमिकामा सामान्य प्रतितिनिधित्वभएपनि निर्णायकभूमिकामानगरपालिकाको उपाध्यक्षमात्रमहिला रहेको पाइन्छ । नगरपालिकाअध्यक्षलगायत वडा अध्यक्षमामहिला सहभागिता सुन्य रहेको छ । राज्यका हरेकनिकायमा ३३ प्रतिशतमहिला र समावेशी सहभागिताको कानुनीप्रावधानले समावेशी सहभागिता सुनिश्चित गरेपनि अर्थपुर्ण सहभागिताकालागि राजनैतिक दल लगायत स्थानीय सरकारबाट बिशेषगरी लक्षित वर्ग समुदायको क्षमताबिकास र आर्थिक शसक्तिकरणको क्षेत्रमा योजनातथाकार्यक्रमबिस्तार गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

त्यसैगरी सबै राजनैतिकदलहरुको नगरकमिटिमा महिला सहभागिता ३३ प्रतिशत र सामाजिक रुपले समावेशी सहभागिताअनिवार्य गरिएपनि निर्णायकभूमिकामा पुर्याउन सकेको पाइदैन। लैंगिकतथा सामाजिकहिसावले समानअस्तित्वलाई सहज रुपमा स्विकार नगरे सम्म शक्ति सम्बन्धमामहिलालगायतबञ्चिततथा पछाडी परेका वर्ग समुदायहरु समान हैसियतमाआउननसक्ने यथार्थताहाम्रा सामु बिद्यमान छ ।महिलालगायतलक्षीत समूहको राजनैतिकभूमिकामापहुँच वृद्धि गरी निर्णायकर्ता.हाभी क्रियाशिलहुनकालागि सबै लक्षीत समूहमा राजनैतिक चेतनास्तरको र सो सम्बन्धीक्षमताबिकासकाकार्यक्रमहरुलाई प्राथमिकतामा राखीकार्यान्वयन गर्न आवश्यक छ ।

CamScanner

५.२. सामाजिक अवस्थाविश्लेषण :

सामाजिकहिसावले शैल्यशिखर नगरपालिकामाविभिन्नजातजाती, वर्ग, लिंग, धर्म मान्ने समुदायको बसोवास रहेको छ । जातजातीतथाधर्मका आधारमाभाषा, भेषभुषा, रहन सहन र संस्कृति फरक फरक रहेको छ । समाजमाविद्यमानपितृसतात्मक सोच र व्यवहारबाट यस शैल्याशिखरनगरपालिकापनि अछुत रहन सकेको छैन । लैंगिकबिभेद, दाइजो प्रथा, बोक्सी तथाधामीझाक्रीप्रथा, बालबिवाह, बहु बिवाह, जातियबिभेद, घरेलु हिंसा र लैंगिक हिंसा जस्ता सामाजिककुप्रथा र गलत सामाजिकअभ्यासहरु अझै कायमै रहेको छ । पुरुषलाई महत्वदिने परिवार तथा समाजले महिलाको समानअस्तित्वलाई स्विकार गर्न नसकेका कारण निर्णायकभूमिकामामहिला सहभागिता र अवरमातथा सुचनामापहुँच न्यून छ । पुरुषलाई महत्वदिने समाजमा लैंगिक रुपले समानअवसर र समानपहुँचहुन सकिरहेको छैन । कानुनी रुपमाप्रदानगरिएको प्रजनन् तथा सुरक्षीतमातृत्वको अधिकार समेत महिलाहरुले निर्बाध रुपमाउपयोग गर्न सकिरहेको पाइदैन ।

५.३. आर्थिक अवस्था :

यस नगरपालिकाको अर्थिक स्रोतको रुपमामुख्य पेशा कृषिव्यबसायमानिएपनि केहीमात्रामाव्यापार व्यवसाय, बैदेशिक रोजगारी, छिमेकीमुलुकभारतमा रोजगारीको लागिजाने र ज्यालामजदुरी समेत रहेको पाइन्छ । रोजगारी तथाव्यबसायमामहिलाको एकिनतथ्यांकनभएपनिकममात्रमा संलग्नता रहेको र समानकामको समानज्याला सुनिश्चितहुननसक्दा अर्थतन्त्रमामहिलाको पहुँच न्यून रहेको पाइन्छ । पारिवारिक स्रोत तथाभूमिकामामहिलाको पहुँच न्यून छ ।

६. लैससास सम्वन्धमा देखिएको प्रमुख सवाल तथा मुद्दाहरू

६.१ लैससास सम्वन्धमा देखिएको प्रमुख सवाल तथा मुद्दाहरू नक्साकंन

- वास्तविक लक्षित समूह को पहिचान
- जातीय छुवाछुत तथा भेदभाव
- बालविवाह,वहु विवाह
- गरिवी,अशिक्षा,वेरोजगारी
- गुणस्तरीय शिक्षाको अभाव
- जनचेतनाको कमी
- गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा तथा शिक्षाको अभाव
- लैङ्गिक तथा घरेलु हिंसा
- बास्तविक लक्षित वर्गले सेवा सुविधा पाउन नसक्नु
- योजना तर्जुमा लगायत नीति नियम निर्माण तहमा सरोकारवालाको सार्थक सहभागिता नहुनु
- जेष्ठ नागरिकहरुले उचित मान सम्मान नपाउनु
- लक्षित वर्गका विद्यार्थिहरुको कक्षा छोड्ने दर वृद्धिहुनु

६.२ शैल्यशिखर नगरपालिकास्तरका लैससासका सवाल एवं मुद्दाहरुको प्राथमिकिकरण

- वास्तविक लक्षित समूह को पहिचान
- जनचेतनाको कमी

नगर कार्यपालिका ... गोदावरी, ... सुदूरपश्चिम प्रदेश, ने...

- गरिबी र बेरोजगारी
- योजना तर्जुमा प्रक्रियामा लक्षित वर्गको अर्थपूण सहभागिता नहुनु
- लैगिंक हिंसा र घरेलु हिंसा
- जातीय छुवाछुत तथा भेदभाव
- जेष्ठ नागरिकहरुले उचित मान सम्मान नपाउनु
- गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा तथा शिक्षाको अभाव
- बालविवाह,वहुविवाह (हानिकारक परम्परागत अभ्यास जस्तै छाउपडी लैगिंक विभेद)

: लैससास कार्यान्वयनका लागि शैल्यशिखर नगरपालिकाका सरोकारवालाहरु

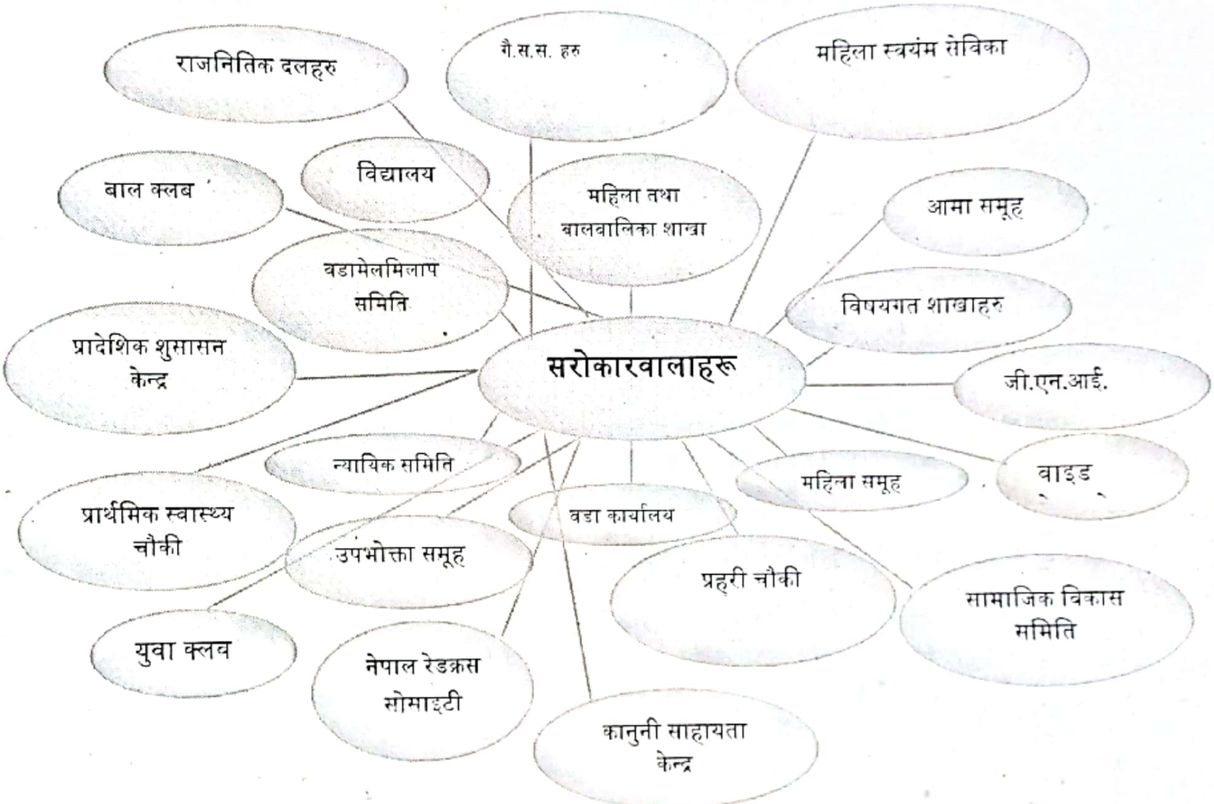

८.लैससास सम्वन्धमा देखिएको प्रमुख समस्या,चुनौती अवसर(SWOT Analysis)

शैल्यशिखर नगरपालिकाले लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण क्षेत्रमा सकारात्मक अभ्यासहरु तथा कमजोर पक्षहरु, अवसरहरूर चुनौतीहरू पहिँचान तथा बिश्लेषण गरी सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरुलाई रणनीतिक कार्ययोजनामा समाबेश गरिएको छ । त्यसैगरी लैससास क्षेत्रमा यस नगरपालिकाले अवलम्बन गर्न सक्ने अवसरहरुलाई स्थानीयकरण गर्दै चुनौतीहरुको सामना गर्न यस रणीनतिक योजनाले निर्देशित गरेको छ ।

सवल पक्ष	सुधार गर्नु पर्ने पक्ष
• महिला तथा बालबालिका शाखा व्यवस्थित • न्यायिक समितिको व्यवस्था	• लक्षित वर्गको लागि प्रयाप्त बजेट विनियोजन गरिनु पर्ने • लै.स.सा.स. सम्वन्धि मुद्दालाई प्राथमिकतता मा राख्ने

शैल्यशिखर नगरपालिका नगर कार्यपालिकाको कार्यालय गोकुलेश्वर, दार्चुला सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

• वडा मेलमिलाप समिति • वडा मेलमिलाप कर्ता को व्यवस्था • रुपमा सञ्चालनमा रहेको • लैं.स.सा.स. सम्पर्क व्यक्तिको व्यवस्था • महिला तथा बालबालिका शाखा प्रमुखको व्यवस्था • लक्षित वर्गहरुको लागि वजेट विनियोजन (महिला, दलित, अपागंता भएका व्यक्ति र बालबालिका) • वार्षिक नीति कार्यक्रममा लै.स.सा.स सम्वन्धी छुट्टै शिर्षकमा वजेट तथा क्रियाकलापहरु • विभिन्न विषयगत समितिहरु गठन • नीती तथा कार्यविधि (अपागंता तथा जेष्ठ नागरिक परिचय पत्र वितरण कार्यविधि) • लैङ्गिक हिंसा निवारण कोष संचालन • जेष्ठ नागरिक परिचयपत्र वितरण कार्यविधि २०७६ • शैल्यशिखर नगरपालिका महिला तथा बालबालिका सम्वन्धी कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि २०७७ • लै.स.सा.स संग काम गर्ने राष्ट्रिय र अन्तराष्ट्रिय संस्थाहरुको सहयोग। • लैनिंक हिंसा राहात कोष स्थापना गर्नका लागि संघीय सरकारको सहयोग	• लक्षित वर्गमा विनियोजित बजेट उत्पादन मुलक बनाइनु पर्ने • योजना तर्जुमा प्रक्रियाको लागि लक्षितवर्गको अर्थपुर्ण सहभागिता गराउनु पर्ने • नीति अनुरुप बजेट तथा कार्यक्रमको तालमेल मिलाउनु पर्ने । • कार्यपालिकाले प्राथमिकता गरे अनुरुप कार्यक्रम संचालन गरिनु पर्ने । • लै.स.सा.स संग सम्वन्धित भौतिक संरचना निर्माण गरिनु पर्ने (स्तनपान कक्ष, बाल स्याहार केन्द्र अपागंता मैत्री शौचालय सडक तथा संरचना) • भौतिक पुर्वाधार संगै सामाजिक विकासमा जोड दिइनु पर्ने • सामाजिक विकास समितको सक्रियता वढाउनु पर्ने

अवसर	चुनौती तथा वाधा
• न्यायिक समिति सञ्चालन कर्यविधि, २०७५ • अपांग परिचयपत्र वितरण कर्यविधि, २०७५ • लैंगिक हिंसा निवारण कोष संचालन कर्यविधि,२०७८ • आधारभूत स्वास्थ्य तथा सरसफाई कर्यबिधि, २०७६ • नेपालको संविधान,२०७२ • स्थानीय सरकार संचालन ऐन,२०७४ • अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि,सम्झौता, घोसणापत्र तथा प्रतिवध्दताहरु • आवश्यकताका आधारमा निति, नियम, कानून,। कार्यविधि, रणनीति बनाउन सक्ने सम्वैधानिक व्यवस्था • विभिन्न संघ संस्थाहरुले लक्षित वर्गका लागि सहयोग पुग्ने कार्यक्रम संचालनमा ल्याउनु •	• समाजमा रहेका हानिकारक व्यवहार तथा मूल्यमान्यताहरु सुधार तथा परिवर्तन गर्नु • उपलब्ध श्रोतसाधन तथा लाभ को वितरणमा वास्तविक लक्षित वर्गको पहिचान तथा पहुच सुनिश्चित गर्नु • नीतिगत विकासका कामहरु लाभान्वित वर्गको प्राथमिकतामा नपर्नु • नगरपालिका अन्तर्गत रहेका समिति तथा संरचना हरुलाई लैं.स.सा .स. मैत्री बनाउनु • नव निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरुलाई नीति ऐन सम्वन्धी ज्ञानका कमीका कारण नीति कार्यान्वयनमा कठिनाइ । • पालिकाको आन्तरिक श्रोत कम हुनुका कारण संघ र प्रदेश सरकारमा आश्रित हुनु ।

९.नगरपालिकाको लैससास नीति तर्जुमाको आवश्यकता तथा महत्व

नगरपालिका अन्तरगतका लक्षित बर्ग तथा समूदाय (महिला, लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसँख्यक,अपाङ्गता भएका ब्यक्ति, दलित, जनजाती,स्थानीय अल्पसंख्यक) तथा, पछाडी पारेका वा बहिष्करणमा परेका समुदायका व्यक्तिहरुको स्थानीयतहको सेवा प्रवाह नीति तथा कार्यक्रमहरुमा अर्थपूर्ण सहभागिता गराउने ।

- नगरपालिकामा लैससास सम्बन्धीशासनब्यबस्थाको प्रवद्र्धन गर्न ।
- नगरपालिकामायोजनातर्जुमाप्रक्रियालाई लैससासमैत्रीबनाउन ।
- नगरपालिकाकोनीतितथाकार्यक्रम र वजेटलाई लैङ्गिकउत्तरदायीबनाउन ।
- नगरपालिकाकोनीतिकानुनर संरचनामा लैससासलाई मुलप्रवाहीकरण गर्न ।

शैल्यशिखर नगरपालिका नगर कार्यपालिकाको कार्यालय गोकुलेश्वर, दार्चुला सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

CamScanner

- नगरपालिकाअन्तर्गत सन्चालनहुने नीति, योजनातथाकार्यक्रमलाई मार्गदर्शन गर्ने
- सरोकारवालाहरु बिचबुझाईमाएकरुपताकायम गर्ने र लैससास सम्बन्धीकानुनीव्यवस्थाको कार्यान्वयनमा सहयोग पुरयाउन ।
- राष्ट्रिय तथाअन्तराष्ट्रिय सम्बन्धमा लैससास सम्बन्धमागरिएका प्रतिवद्धता,संघिय र प्रदेश सरकारका लैससास सम्बन्धमागरिएका प्रतिवद्धता अनुरुपको दायीत्व पुरा गर्ने ।
- लक्षितवर्गमा सामाजिकन्यायकायमगर्दै न्यायोचितवितरणको व्यवस्था गर्ने ।
- गुनासो सुनुवाईको उचितव्यवस्था गर्ने ।
- नेपाल सरकारले गरेको दिगो विकासको लक्ष्यप्राप्त गर्ने ।

१०. लैससास मूलप्रबाहिकरण रणनीतिको दिर्घकालीन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, मुल्यमान्यता

१०.१.लैससास मूलप्रबाहिकरण रणनीतिको परिकल्पनाः

बिभेद रहित, समतामूलक तथा लैंगिकमैत्री न्यायपूर्ण नगरपालिका ।

१०.२. लक्ष्यः

समाजमा बिद्यमान बिभेद र असमानतामा सकारात्मक परिवर्तन ल्याइ पाँच वर्ष भित्र बञ्चितिकरणमा परेका सबै वर्ग, क्षेत्र, जाती, लिङ्ग र समुदायलाई नीतिनिर्माण, शासनप्रक्रिया, सेवाप्रवाह र दिगो विकासको मुलप्रवाहमा समाहित गर्ने ।

११. रणनीतिका उदेश्यहरुः

११.१. समाजमा बञ्चितिकरणमा परेका वर्ग, क्षेत्र, लिङ्ग, जातजाती र समुदायको पहिचानभई बिकासको मूलप्रबाहमापहुँच सुनिश्चितहुनेछ ।

११.२. बालश्रम,बालविवाह, बालयोनशोषणलागायतबालबालिकामाथिहुने सबै प्रकारका बिभेद र शोषणको अन्त्यभएको हुनेछ ।

११.३. लैंगिकबिभेद, लैंगिक हिंसा, घरेलु हिंसा, सामाजिकअसमानतातथाजातीय छुवाछुत, बोक्सी प्रथालगायतकागलत सामाजिकअभ्यास र कुरीतिअन्त्यभएको हुनेछ ।

११.४. हानीकारक गलत सामाजिक अभ्यास, कुरीतिलगायत सबै प्रकारका बिभेदको अन्त्यभएको हुनेछ ।

११.५. अतिविपन्नतथा पछाडी परेका वर्ग समूहको आर्थिक शसक्तिकरण भएको हुनेछ ।

११.६. लैससासमैत्रीकार्यप्रणाली र लैङ्गिकउत्तरदायि बजेट कार्यान्वयनमाआएको हुनेछ ।

१२. लैससास मूलप्रबाहिकरण रणनीतिको मुल्यमान्यता :

शैल्याशिखर नगरपालिकाको लैंगिक समानता तथा सामाजिक स.न.बेशीकरण रणनीतिको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने सन्दर्भमा निम्न मुल्यमान्यताहरुलाई आत्मसात गरिनेछ ।

शैल्यशिखर नगरपालिका नगर कार्यपालिकाको कार्यालय गोकुलेश्वर, दार्चुला सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

१२.१. समाजमा विद्यमान सबै प्रकारका बिभेद तथा लैंगिक हिंसा बिरुद्ध शुन्य सहनशिलता अवलम्बन।

१२.२. न्यायमा पहुँच सुनिश्चितता र न्यायोचित बितरण प्रणाली व्यवस्थापन

१२.३. सकारात्मक सोचको विकास र लैससासमैत्री व्यवहार अवलम्बन।

१२.४. समाबेशीतथा अर्थपुर्ण सहभागिता

१२.५. पिडित तथा प्रभावित र असाहाहरुको संरक्षण प्रणाली व्यवस्थापन

१२.६. साझेदारी र सहकार्य

१३.नगरपालिकाको लैससास रणनीतिमा व्यवस्था गरिएको प्रमुख नीति रणनितितथा कार्यनीती:

बिषय क्षेत्र	उद्येश्य	नीति	रणनिति	कार्यनीति
नीति, कानून, योजना	• पालिकाको निर्माण हुने नीति तथा कानुन तथा योजनाहरु लै.स.सा.स.उत्तरदायी वनाउनु।	• लै.स.सा.स.लाई संस्थागत गर्ने	• विद्यमान नीतिहरुको पुनरावलोकन • आवस्यकता अनुसार थप नीति निर्माण र संशोधन	• बजेटको व्यवस्थापन • समावेशी कार्यदल गठन परिचालन • नीति पुनरावलोकन गोष्ठि आयोजना गर्ने • नीतिको मस्यौदा तयार गरी कार्यपालिकामा पेशरअनुमोदन गर्ने
संस्थागत व्यवस्था	• पालि[illegible] हरेक भौतिक संरचनाहरु लै.स.सा.स. मैत्री वनाउनु।	• लैं.स.सा.स. मैत्री भौतिक संरचना निर्माण हुने • संगठनात्मक संरचनाहरु लै.स.सा.स.मैत्री हुने	• विद्यमान संरचनाहरुको पुनरावलोकन • आवस्यकता अनुसार थप संरचना निर्माण • लै.स.सा.स.मैत्री संरचना निर्माण सम्वन्धी आचार संहिता	• भौतिक परीक्षण गर्ने • आवस्यकताका आधारमा निश्चित मापदण्ड पुरा गरी संरचना निर्माण गर्ने • प्राविधिकहरु तथा अनुगमन सुपरिवेक्षण समितिलाई लै.स.सा.स. र भवन निर्माण संहिंता सम्वन्धी तालिम संचालन गर्ने।
मानव संसाधन तथा क्षमता विकास	• लै.स.सा.स. सम्वन्धी पालिकास्तरीय र समुदाय स्तरीय क्षमता विकासको योजना निर्माण गर्नु	• पालिकामा क्षमतावान दक्ष जनशक्तिको व्यवस्थापन तथा परिचालन गर्ने	• विद्यमान समिति तथा शाखाहरु लाई लै.स.सा.स.को दृस्टीकोणवाट पुनरावलोकन • आवस्यकता अनुसार समिति तथा शाखाहरु गठन	• विद्यमान समिति तथा शाखाहरुलाई लै.स.सा.स. सम्वन्धी लेखाजोखा गर्ने। • लै.स.सा.स. सम्वन्धी क्षमता विकास तालिम संचालन गर्ने। • विभिन्न उपभोक्ता समितिहरुलाई समावेशी वनाउने र उनीहरुको क्षमता विकास गर्ने। • पालिका कर्मचारिहरुलाई

		नगरपालिका भित्रका अन्य कार्यान्वयन निकाय	पालिकाको अफ्नो श्रोत र गैससं वाट प्राप्त अनुदान	
जातीय बिभेद तथा छुवाछुत बिरुद्ध सचेतानामुलक कार्यक्रम	योजना शाखा,महिला बिकास शाखा,नगरपालिका	लै.स.सा.स. सम्बन्धी कार्यरत गैरसरकारी संस्थाहरू र नगरपालिका भित्रका अन्य कार्यान्वयन निकाय	संघ र प्रदेश सरकारको अनुदान, पालिकाको अफ्नो श्रोत र गैससं वाट प्राप्त अनुदान	नीति स्विकृत भएको मितले ६ महिना भित्र
जेष्ठ नागरिक सम्मान कार्यक्रम	योजना शाखा,महिला बिकास शाखा,नगरपालिका	लै.स.सा.स. सम्वन्धी कार्यरत गैरसरकारी संस्थाहरू र नगरपालिका भित्रका अन्य कार्यान्वयन निकाय	संघ र प्रदेश सरकारको अनुदान, पालिकाको अफ्नो श्रोत र गैससं वाट प्राप्त अनुदान	नीति स्विकृत भएको मितले ६ महिना भित्र
दलित समुदायका जेहेंदार विद्यार्थीहरुलाई स्वस्थ्य प्रबिधिक शिक्षामा पहुच बढाउन छात्रवृतिको व्यवस्था गर्ने	स्वास्थ्य शाखा,नगरपालिका	लै.स.सा.स. सम्वन्धी कार्यरत गैरसरकारी संस्थाहरू र नगरपालिका भित्रका अन्य कार्यान्वयन निकाय	संघ र प्रदेश सरकारको अनुदान, पालिकाको अफ्नो श्रोत र गैससं वाट प्राप्त अनुदान	निरन्तर
लक्षित बर्गलाई योजना तथा सहभागिताको महत्व को बारेमा अभिमुखीकरण कार्यक्रमको आयोजना गर्ने	योजना शाखा,महिला बिकास शाखा,नगरपालिका	लै.स.सा.स. सम्वन्धी कार्यरत गैरसरकारी संस्थाहरू र नगरपालिका भित्रका अन्य कार्यान्वयन निकाय	संघ र प्रदेश सरकारको अनुदान, पालिकाको अफ्नो श्रोत र गैससं वाट प्राप्त अनुदान	नीति स्विकृत भएको मितले ६ महिना भित्र
पालिका स्तरमा बाल स्याहार केन्द्र निमार्ण	पूर्वधार शाखा, योजना शाखा, स्वास्थ्य शाखा,महिला विकास शाखा,नगरपालिका	लै.स.सा.स. सम्वन्धी कार्यरत गैरसरकारी संस्थाहरू र नगरपालिका भित्रका अन्य कार्यान्वयन निकाय	संघ र प्रदेश सरकारको अनुदान, पालिकाको अफ्नो श्रोत र गैससं वाट प्राप्त अनुदान	नीति स्विकृत भएको मितले १२ महिना भित्र
नगरपालिकास्तरमा स्तनपान कक्षको व्यवस्था गर्ने	स्वास्थ्यशाखा,पोषण कार्यक्रम,महिला विकास शाखा,नगरपालिका	लै.स.सा.स. सम्वन्धी कार्यरत गैरसरकारी संस्थाहरू र नगरपालिका भित्रका अन्य कार्यान्वयन निकाय	संघ र प्रदेश सरकारको अनुदान, पालिकाको अफ्नो श्रोत र गैससं वाट प्राप्त अनुदान	नीति स्विकृत भएको मितले १२ महिना भित्र
स्कुल भवन अस्पताल	पूर्वधार	लै.स.सा.स. सम्वन्धी	संघ र प्रदेश सरकारको अनुदान,	निरन्तर

गौरीशंकर नगरपालिका नगर कार्यपालिकाको कार्यालय गौरीशंकर, दोलखा बागमती प्रदेश नेपाल

			• पालिकामा मानव संशाधन विकास तथा परिचालन समिति गठन	आवश्यकता र क्षमता बमोजिम कार्य विभाजन तथा थप तालीम को व्यवस्था गर्ने
सेवा प्रवाह	• लक्षित वर्गको पहिचान गरी मागमा आधारित नीति तथा कार्यक्रम संचालनमा ल्याउने	• पालिका भित्र वा समुदाय स्तरमा विभेद रहित लै.स.सा.स. सेवा प्रवाह गर्ने।	• लै स सा स मैत्री भौतिक संरचना निर्माण हुने • संगठनात्मक संरचनाहरु लै.स.सा.स.मैत्री हुने। • वास्तविक लक्षित वर्गको पहिचानमा आधारिक सेवा तथा सुवविधाको प्रवाह	• विद्यमान संरचनाहरुको पुनरावलोकन • आवस्यकता अनुसार थप लै स सा स मैत्री संरचना निर्माण • लै.स.सा.स.मैत्री संरचना निर्माण सम्वन्धी आचार संहिता • पालिका अन्तर्गर रहेका लक्षित वर्गको खंडीकृत तथ्यांक संकलन तथा अध्यावधिक गर्ने
सुशासन तथा उत्तरदायित्व	• लक्षित वर्गमैत्री कार्यप्रणाली र सेवा प्रवाहलाई लैङ्गिक उत्तरदायी वनाउने	• समिति तथा विषयगत शाखाहरुको सेवा प्रवाहलाई लै.स.सा.स.मैत्री वनाउने	• विद्यमान समिति तथा विषयगत शाखाहरु लाई लै.स.सा.स.को आखावाट पुनरावलोकन • आवस्यकता अनुसार समिति उपसमिति तथा शाखाहरु गठन • सुशासन मैत्रीमैत्री कर्मचारितंत्र	• विद्यमान समिति तथा विषयगत शाखाहरुको लै.स.सा.स. सम्वन्धी लेखाजोखा गर्ने • लै.स.सा.स. सम्वन्धी विषयगत शाखाहरुका कर्मचारीहरुलाई क्षमता विकास तालिम संचालन गर्ने । • विभिन्न उपभोक्ता वा अन्य समितिहरुलाई समावेशीका साथै निर्णायक भूमिका दिई क्षमता विकास गर्ने • कर्मचारिहरुलाई सुशासन प्रबर्धन सम्वन्धी अभिमुखीकरण तालीम • कार्यसम्पादनका आधारमा प्रोत्साहन
सहकार्य र समन्वय	• स्थानीय सरकारले निर्माण गर्ने नीति तथा कानुनहरू एक अर्कामा नवाझिने गरी निर्माण गरिने।	• लै.स.सा.स. नीतिमा राखिएका वुदाहरू सम्वोधन हुने	• लै.स.सा.स. नीति कार्यान्वयन गर्दा संघ र प्रदेशका कानुनहरूको स्थानीयकरण गरि कार्यान्वयन गर्ने	• लै.स.सा.स विकासका लागि विभिन्न सरोकारवाला निकायहरू वीच कार्यगत संयन्त्र निर्माण गर्ने • लै.स.सा.स. कार्यान्वयनका लागि जनप्रतिनिधि तथा सरोकारवाला

गोदावरी नगरपालिका नगर कार्यपालिकाको कार्यालय गोदावरी, कैलाली सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

CamScanner

				कर्मचारीलाई अनुशिक्षण कार्यक्रम आयोजना
अनुगमन र मूल्याङ्कन	• स्थानीय तहबाट संचालित कार्यक्रम तथा परियोजनाबाट सबै लक्षित वर्ग तथा समुदायले लाभ लिन सहज बनाउने ।	• लक्षि वर्गकालागि लक्षित कार्यक्रमहरू प्रभावकारी कार्यान्वयन हुने।	• स्थानीय तहबाट संचालित कार्यक्रम तथा परियोजनाबाट सबै लक्षित वर्गको प्रत्यक्ष लाभ लिने व्यवस्था मिलाउने । • पालिकाबाट संचालित योजनाहरुको अनुगमन गर्न समावेशी प्रतिनिधित्व हुने गरी अनुगमन समिति गठन गर्ने । • पालिकाबाट संचालित योजना तथा कार्यक्रमहरुको अनुगमन गर्न महिला तथा वालबालिका शाखाको प्रमुखको अनिवार्य प्रतिनिधित्वा हुने गरी हुने गरी अनुगमन समिति गठन गर्ने ।	• लक्षित वर्ग उन्मुख कार्यक्रमहरू उनीहरूको सहभागितामा निर्माण गर्ने । • लै.स.सा.स. मैत्री क्रियाकलापहरू संचालनका क्रममा सरोकारवालाहरूको अवस्यक सुझाव सल्लाहहरू लिने

१४.नीति कार्यान्वयनमा आउने सम्भावित जोखिम न्यूनीकरण

क्र.सं.	सम्भावित जोखिम	जोखिम न्युनिकरणका उपायहरू
१	प्रयाप्त बजेट विनियोजन नहुनु	वाह्य श्रोतको खोजी गरी जिम्मेवारी बाडफाड गर्ने
२	लै.स.सा.स. समितिको कानुनी वैधानिकता	कार्यपालिका बाट निर्णय गरी लै.स.सा.स. समितिलाइ वैधानिकता दिने ।

गोल्छेश्वर नगरपालिका नगर कार्यपालिकाको कार्यालय गोल्छेश्वर, दार्चुला सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

CS CamScanner

३	लै.स.सा.स. सिमान्तकृत वर्गको खण्डिकृत तथ्याङ्कको अभिलेखिकरण तथा अद्यावधिक हुन नसकु	योजना तर्जुमा तथा अनुगमन पद्धतिलाई तथ्याङ्कमा आधारित बनाउने र पालिकाको पार्श्वचित्रमा सम्वन्धित तथ्याङ्क अद्यावधि गर्ने
४	लैससासको विषय बारेमा समान बुझाईको अभाव हुनु तथा स्थानिय तहको प्राथमिकतामा नपर्नु ।	निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरूलाई लै.स.सा.स. नीतिको बारेमा अभिमुखीकरण गरी नीति कार्यान्वयन गर्ने ।

१५.अपेक्षीत उपलब्धीः

- लक्षित वर्गलाइ नगरपालिकाको हरेक निति तथा कार्यक्रममा सक्रिय सहभागिता रहेको हुनेछ ।
- पालिकाको अभिमुखिकरण भएको हुनेछ।
- स्थानीय सरकारको संस्थागत संरचना, शासन व्यवस्था एवं प्रक्रिया र कार्यक्रमहरूमा महिला तथा पछाडि परेका वर्ग समुदायहरूको सक्रिय तथा अर्थपूर्ण सहभागिता वृद्धि भई लैङ्गिक तथा सामाजिक अन्तर, विभेद र बहिष्करणक अन्त्य भएको हुनेछ ।

अनुसुची १ लैससास मूलप्रबाहिकरण रणनीति कार्यान्वयन कार्ययोजना

लैससास नीती कार्यानवयन को लागि कार्ययोजना कार्यनीति कृयाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय तथा सरोकारवालाहरु	आर्थिक श्रोतको परिचालन	समय सिमा
पाठेघर खसेका महिलाहरुकोलागी नि शुल्क उपचार गराउन सहयोग र समन्वय गर्ने	स्वास्थ्य शाखा,नगरपालिका	लै.स.सा.स. सम्वन्धी कार्यरत गैरसरकारी संस्थाहरू र नगरपालिका भित्रका अन्य कार्यान्वयन निकाय	संघ र प्रदेश सरकारको अनुदान, पालिकाको अफ्नो श्रोत र गैससं बाट प्राप्त अनुदान	निरन्तर
प्रतिभाशाली बालबालिकाहरुको प्रतिभा पहिचान तथा प्रोत्साहन कार्यक्रम	शिक्षा, नगरपालिका	लै.स.सा.स. सम्वन्धी कार्यरत गैरसरकारी संस्थाहरू र नगरपालिका भित्रका अन्य कार्यान्वयन निकाय	संघ र प्रदेश सरकारको अनुदान, पालिकाको अफ्नो श्रोत र गैससं बाट प्राप्त अनुदान	निरन्तर
कार्य स्थलमा हुने यौनजन्य दुर्व्यवहार आचार संहिता(नियन्त्रण) आचार संहिता लागु गर्ने	प्रशासन शाखा,महिला विकास शाखा,नगरपालिका	लै.स.सा.स. सम्वन्धी कार्यरत गैरसरकारी संस्थाहरू र नगरपालिका भित्रका अन्य कार्यान्वयन निकाय	संघ र प्रदेश सरकारको अनुदान, पालिकाको अफ्नो श्रोत र गैससं बाट प्राप्त अनुदान	नीति स्विकृत भएको मितले १ महिना भित्र
गर्भवती प्रतीक्षा गृहको व्यावस्थ	स्वास्थ्य शाखा,नगरपालिका	लै.स.सा.स. सम्वन्धी कार्यरत गैरसरकारी संस्थाहरू र	संघ र प्रदेश सरकारको अनुदान,	निरन्तर

गोदावरी नगरपालिकाको कार्यालय, सुदूरपश्चिम प्रदेश

CamScanner

बनाउंदा महिला, अपाङ्ग, बालबालिका मैत्री बनाउने	शाखा,योजना शाखा,महिला बिकास शाखा,नगरपालिका	कार्यरत गैरसरकारी संस्थाहरू र नगरपालिका भित्रका अन्य कार्यान्वियन निकाय	पालिकाको अफ्नो श्रोत र गैससं बाट प्राप्त अनुदान	
लैङ्गिक सम्पर्क ब्यक्तिलाई हरेक योजना तर्जुमा गर्दा अनिवार्य रूपमा निर्णयक भूमिकामा राख्ने	नगरपालिका	लै.स.सा.स. सम्बन्धी कार्यरत गैरसरकारी संस्थाहरू र नगरपालिका भित्रका अन्य कार्यान्वियन निकाय	संघ र प्रदेश सरकारको अनुदान, पालिकाको अफ्नो श्रोत र गैससं बाट प्राप्त अनुदान	निरन्तर
सामुहिक खानेपानीको ब्यबस्था को लागि बजेट बिनियोजन गर्ने	नगरपालिका	लै.स.सा.स. सम्बन्धी कार्यरत गैरसरकारी संस्थाहरू र नगरपालिका भित्रका अन्य कार्यान्वियन निकाय	संघ र प्रदेश सरकारको अनुदान, पालिकाको अफ्नो श्रोत र गैससं बाट प्राप्त अनुदान	प्रत्येक वर्षको येजना तर्जुमा प्रक्रियाको वेला
लक्षित वर्ग अन्तगतका कार्यक्रमहरुको निरन्तरता	महिला बिकास शाखा,नगरपालिका	लै.स.सा.स. सम्बन्धी कार्यरत गैरसरकारी संस्थाहरू र नगरपालिका भित्रका अन्य कार्यान्वियन निकाय	संघ र प्रदेश सरकारको अनुदान, पालिकाको अफ्नो श्रोत र गैससं बाट प्राप्त अनुदान	प्रत्येक वर्षको येजना तर्जुमा प्रक्रियाको वेला
स्थानीय श्रोत साधनको पहिचान गरि महिलाहरुलाई उद्ध्यमी उत्पादन गर्ने तालिमको ब्यबस्था गर्ने पूर्वाधारका काम गर्दा महिलालाई प्रथामिकता दिने	प्रधानमंत्री रोजगार शाखा,महीला विकास शाखा, पूर्वधार शाखा,नगरपालिका	लै.स.सा.स. सम्बन्धी कार्यरत गैरसरकारी संस्थाहरू र नगरपालिका भित्रका अन्य कार्यान्वियन निकाय	संघ र प्रदेश सरकारको अनुदान, पालिकाको अफ्नो श्रोत र गैससं बाट प्राप्त अनुदान	निरन्तर
अपांगता परिचयपत्र वितरण सिबिर सञ्चालन गर्ने	महिला बिकास शाखा	नगरपालिका	नगरपालिका	निरन्तर
अपांगताको परिक्षण गार्ने आवश्यक सहयोग सामग्री बितरण गर्ने	महिला बिकास शाखा	नगरपालिका	नगरपालिका	३ महिना

मल्लेश्वर नगरपालिका नगर कार्यपालिकाको कार्यालय मल्लेश्वर, दार्चुला सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

१६. लैससास मूलप्रवाहीकरणका लागिसंस्थागत संयन्त्र :

नगरपालिकाअन्तर्गतकाभौतिक संरचनालगायत संस्थागत संयन्त्रहरुमा लैससास नीतिले निर्दिष्ट गरे बमोजिम सुधार गरी लैंगिकमैत्रीबनाइनेछ । नगरपालिकाको सबै संरचनाहरुमा संस्थागतव्यवस्थापन साथै परिचालन सम्बन्धीसिपको बिकास गर्न र सामुदायिकविकास कार्यक्रममासमानुपातीक सहभागिता र समावेशीकरणप्रक्रियालाई समाहित गर्नु आवश्यक रहेको छ । लैससास रणनीति कार्यान्वियन गर्न विशेषतःनिम्नानुसारका संस्थागत संयन्त्रहरु स्थापना र व्यवस्थापन गरी कार्य प्रक्रिया अगाडी बढाइनेछ ।

(क) लैंगिक समानतातथा सामाजिक समावेशीकरण शाखावाइकाईको स्थापना गरी परिचालनगरिनेछ ।

(ख) लैससासशाखाचलायमानकालागि लैंगिक सम्पर्क व्यक्ति(Gender Focal Person)नियुक्त गरी कार्यविवरण तोकीनेछ ।

(ग) नगरपालिकामाकार्यरत महिलाकर्मचारीहरु र नगरपालिकामा सेवालिनआउने महिला सेवाग्राहीहरुलाई सहजताकालागि लैंगिकमैत्रीशौचालय र स्तनपानकक्षको व्यवस्थागरिनेछ ।

(घ) नगरपालिकामाकार्यरत कर्मचारीहरुलाई लैंगिक समानतातथा सामाजिक समावेशीअवधारणा र अभ्यासहरुकाबिषयमाअभिमूखकरण मार्फत जानकारी गराई सेवाप्रवाहप्रक्रियालाई लैङ्गिकतथा सामाजिक समावेशी मैत्रीबनाइनेछ ।

(ङ) कार्यस्थलमाहुने यौनजन्यदुव्र्यबहार (निवारण) ऐन २०७१ माभएकाकानुनीब्यवस्थाबारे जनप्रतिनिधीलगायतकर्मचारीहरुमाअभिमूखिकरण गराई लैंगिकमैत्रीकार्य ब्यबहारका लागिप्रोत्साहीतगरिनेछ ।

(च) नगरपालिकाक्षेत्रभित्रका लैंगिकविभेद तथा लैंगिक हिंसाहरु र कार्यस्थलमाहुने यौनजन्यदुव्र्यबहार सम्बोधनकालागिगुनासो सुनुवाइ संयन्त्रनिर्माण गर्ने ।

(छ) वडास्तरको सबै वस्तीहरुमा सबै बर्ग समुदायकामानिसहरुको समानुपातिक सहभागिता गराई टोल समिति गठन गरि योजनातर्जुमाप्रक्रियामा र सामुदायिकविकासकाकार्यमाक्रियाशिलबनाउने ।

(ज) गाउपालिकाक्षेत्रभित्र संचालनहुने बिकास निर्माणका कार्यहरुको प्रभावकारी कार्यान्वियनकालागि गठन गरिने उपभोक्ता समितिहरुमा ३३ प्रतिशतमहिला सहभागिता साथै अध्यक्ष, सचिव र कोषाध्यक्षमध्ये कुनै एक पदमामहिलाप्रतिनिधित्व सुनिश्चित गर्ने ।

(झ) नगरपालिकाबाट उपलब्ध गराइने सेवातथा स्रोतहरु र लाभबितरणमा महिला, बालबालिका, जेष्ठ नागरीक, दलित, जनजाति, एकलमहिला, अपांगताभएकाब्यक्तिहरु लगायत पछाडि पारिएका समुदायहरुको पहुँचबृद्धिका लागि सञ्जाल गठन गरी उनीहरुको आर्थिक सामाजिक सशक्तिकरण मार्फत नगरपालिकाको सबै क्षेत्रको बिकास प्रक्रियामासक्रिय सहभागिता सुनिश्चितगर्ने ।

(ञ) नगरपालिकाको गरिबीनक्सांकन साथै लैंगिकतथा सामाजिक समाबेशीहिसावले खण्डिकृत तथ्यांक संकलन, बिश्लेषण र अद्याबधीक गर्नका लागि सुचनाशाखाको प्रभावकारी ब्यबस्थापनमार्फत सुचना प्रणालीलाई ब्यबस्थीत र क्रियाशिलबनाउने ।

गोदावरी नगरपालिका ... गोद्लेश्वर, दार्चुला सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

CamScanner

१७. समन्वय एवम् साझेदारी:

नगरपालिकाबाट संचालन गरिने हरेक योजना तथा कार्यक्रमहरु र बजेट बिनियोजन प्रक्रिया लैंगिकमैत्री र समावेशी हिसावले सुनिश्चित गर्न नगरपालिकामा क्रियाशिल सबै संयन्त्रहरु र यस क्षेत्रभित्रका सरोकारवालाहरु बिच समन्वय र साझेदारी हुनु जरुरी छ । नगरपालिकाबाट लैससास नीति तथा रणनीतिको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने क्रममा यस क्षेत्रभित्र कार्यरत विभिन्न सरकारी, गैरसरकारी निकायहरू, बिकास साझेदारहरू, निजि क्षेत्र, सामुदायिक समूहहरू र आम नागरीकहरूबीच नियमित समन्वय र साझेदारी गरिनेछ ।

१८. अनुगमन प्रणाली :

शैल्यशिखर नगरपालिकाबाट निर्माण गरिएको लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण नीति र रणनिति प्रभावकारी कार्यान्वयन भए नभएको सुनिश्चित गर्न बार्षिक रुपमा लैंगिक समानता तथा सामजिक समावेशीकरण परिक्षण गर्नुका साथै नगरपालिका र वडा तहमा अनुगमन संयन्त्र गठन गरि परिचालन गरिनेछ ।

१९. लैंगिक समानतातथा सामाजिक समावेशी बजेट परिक्षण :

नगरपालिकाबाट लैङ्गिकतथा सामाजिक समावेशीउत्तरदायी बजेट तथाकार्यक्रमतर्जुमा गरी कार्यान्वियनभएनभएको विषयमानियमित लेखाजोखागरिनेछ । महिला, बालबालिकातथावञ्चित समूहहरूका सन्दर्भमाकुलविनियोजित रकमको कतिप्रतिशतयी समूहकालागिप्रत्यक्षफाइदापुग्ने गरी, कतिप्रतिशतआंशिकरूपमाफाइदापुग्ने गरी र कतिप्रतिशत तटस्थ रहेको छ सोको प्रतिवेदनतयार गरी सुधारका लागिआवश्यक सुझावप्रदानगरिनेछ ।

नगरपालिकाको अनुगमन टोलीमा सुपरिवेक्षण तथाअनुगमन समिति र लैससास शाखाकाप्रतिनिधीहरुको प्रतिनिधित्व गराइनेछ । साथै उक्त टोलीमामहिला, बालबालिकातथावञ्चित समूहहरूको प्रतिनिधित्व समेत सुनिश्चितहुनेछ ।

२०. अनुगमन संयन्त्र गठन तथा परिचालन :

शैल्यशिखर नगरपालिकाको लैंगिक तथा सामाजिक समावेशी नीतिले निर्दिष्ट गरेका नीति, रणनीति तथा कार्यनीतिहरुको कार्यान्वियन भए नभएको सम्बन्धमा नियमित अनुगमन गरि आवश्यक सुधार गर्नका लागि अनुगमन संयन्त्रको गठन गरि पचिालन गरिनेछ । लैंगिक उत्तरदायी कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमा र कार्यान्वयनका बिषयमा बार्षिक लेखाजोखा गर्न नियमित अनुगमन गरी तोकीएको ढाँचामा बार्षिक प्रतिबेदन तयार गरी सोही आधारमा आगामी योजनामा सुधारका लागि सुझाव प्रस्तुत गरिनेछ ।

नगरपालिकाद्धारा जारी गरिएको लैससास नीतिको प्रभावकारी कार्यान्वयनभएनभएको नियमितअनुगमनगरी सुधारका लागिआवश्यकनिर्देशन गर्न देहायबमोजिमकाव्यक्तिवानिकायको प्रतिनिधित्व रहने गरी लैससास रणनीति कार्यान्वयनतथाअनुगमन समिति गठन गरी राष्ट्रिय कार्यविवरण तोकीएको छ ।

(क) नगरपालिकास्तरीय लैससास कार्यान्वयनतथाअनुगमन समितिमातपशिलकाव्यक्तिवा संस्थाको प्रतिनिधित्व रहनेछ ।

१६.लै.स.सा.स.रणनीति कार्यान्वयन तथा अनुगमन समिति

शैल्यशिखर नगर कार्यपालिकाको कार्यालय गोठलेनगर, दार्चुला सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

CamScanner

क्र.स.	नाम थर	फ़ोन नम्बर	लिंग	ई मेल	लक्षित वर्ग	पद	कैफियत
१	श्री विजय सिंह धामी (न.पा. प्रमुख)	९८४६६८६०१७	पु	shailyashikhar.gov@gmail.com		संयोजक	
२	श्री शान्ती खाडायत (न.पा. उप प्रमुख)	९८६८७७७८८८	म	shailyashikhar.gov@gmail.com	म	सदस्य	
३	श्री सुरेन्द्र ब. बिस्ट(नि.प्र.प्र.अ.)	९८६८४४८३४३	पु	shailyashikhar.gov@gmail.com		सदस्य	
४	श्री यसोधा नेपाली (का.पा.द.म.सदस्य)	९८४९७४३७८२	म	shailyashikhar.gov@gmail.com	द.म	सदस्य	
५	श्री पुष्प राज जोशी (का.पा. स.)		पु	shailyashikhar.gov@gmail.com		सदस्य	
६	श्री कलावती भट्ट(गै.स.स. प्रतिनिधि)	९८६५६२४५२७	म		म	सदस्य	
७	श्री बिश्रा धामी(गै.स.स. प्रतिनिधि)	९८६८७३६०६६	म	binudhami2018@gmail.com	म	सदस्य	
८	श्री रजनी पाल(म.वि.शा. प्रमुख)	९८४८८११९१२	म	rajani245pal@gmail.com	म	स.सदस्य	

१७.लै.स.सा.स.रणनीति तर्जुमा कार्यदल

क्र.स.	नाम थर	फ़ोन नम्बर	लिंग	ई मेल	लक्षित वर्ग	पद	कैफियत
१	श्री शान्ती खडायत (नगरउप उपप्रमुख)	९८६८७७७८८८	म	shailyashikhar.gov@gmail.com	म	संयोजक	
२	श्री हिरा ओड(दलित सदस्य.)	९८४२१८२१७२	म	shailyashikhar.gov@gmail.com	द.म	सदस्य	
३	श्री बलदेव भट्ट (सामाजिकविकासशाखा.)	९८४८८१४२२३	पु			सदस्य	
४	श्री शेखर चन्द्र ओझा (योजना शाखा प्र.)	९८४८९००१२२	पु	shekharojha52@gmail.com		सदस्य	
५	श्री तेज राज तिमिल्सिना(स्रोजगरशाखा प्र.)	९८४१५७६८७७	पु	tejtimilsina@gmail.com		सदस्य	
६	श्री शिब दत्त जोशी(स्वा.श.प्र.)	९८४८८८२७६२	पु	joshishivdatt@2037		सदस्य	
७	रजनी पाल (म.वि.शा. प्रमुख)	९८४८८११९१२	म	rajani245pal@gmail.com	म	स.सदस्य	

(ख) लैससास अनुगमनतथानिर्देश समितिको कामकर्तव्य र अधिकार

१) लैससास कार्यान्वयनतथाअनुगमन समितिको बैठक संचालन सम्बन्धीकार्यविधिबनाई लागु गर्ने ।

२) विभिन्न सरोकारवालाको सहभागितामाबार्षिक समिक्ष बैठक गरी अनुगमनबाट तयार गरिएको प्रगति समिक्षा गर्ने र आवश्यक सुझावहरु कार्यान्वयनकालागिनगरकार्यपालिकामा पेश गर्ने ।

३) लैंगिक, सामाजिक, भौगोलिक, आर्थिक तथा सास्कृतिक दृष्टिले पछाडी परेका समूहको समग्र स्थितिको अध्ययनतथाविश्लेषण गरी आवश्यकताअनुसार नीतिगत, कानुनीतथा संस्थागत सुधारका विषयमानगरसभमासिफारिस गर्ने ।

CamScanner

४) लैंगिकतथा सामाजिक रुपमा पछाडी पारिएकाव्यक्ति समुदायलाई लक्षित गरी नेतृत्वक्षमताविकासकानीति, योजनातथाकार्यक्रमतर्जुमाभएनभएको अनुगमन गरी लैससासमैत्रीबनाउनआवश्यक सुझावदिने ।

५) लैससास नीतितथा रणनितिसंग सम्बन्धी योजनातथाकार्यक्रमकार्यान्वयन चरणमा आवश्यकताअनुसार सहयोग तथा समन्वय गर्ने र नियमितअनुगमन गरी सुधारका लागि हरेक चौमासिक रुपमा सम्बन्धीतविषयगतशाखातथानिकायहरुलाई सुझाव पेश गर्ने ।

६) वडा तहर समग्र नगरपालिकाको लैससास हिसावले खण्डिकृत तथ्यांक संकलनतथाविश्लेषण गरी सोहीअनुरुपवार्षिक नीतितथाकार्यक्रम र योजनानिर्माण गर्न योजनातर्जुमा समिति र नगरसभामासिफारिस गर्ने ।।

७) लैससास बजेट परिक्षण कार्यदल संग समन्वय गरी सबार्षिक रुपमा लैससास बजेट परिक्षण गर्न अभिप्रेरित गर्ने ।

८) लैंगिक हिंसा, घरेलु हिंसा, लैंगिकबिभेद, यौनजन्य दुरव्यवहार, शोषण लगायतविभिन्न जेखिममा रहेका महिलाकिशोरी र बालिकाहरुको संरक्षणका लागि राहात, पुनस्थापन र र बैकल्पीक हेरचाह सम्वन्धीकार्य योजनाबनाई लागु गर्न निर्देशन गर्ने ।

९) लैससास नीतिकार्यान्वयनक्रममाआउन सक्ने सम्भावित जोखिमन्यूनिकरणका लागि सुझावहरु पेश गर्ने ।

१०) लैससास सम्बन्धी राष्टिय तथाअन्तराष्टिय नीतितथाकानुनहरुको स्थानीयकरण गरी कार्यान्वयन गर्न गराउनविभिन्न सरोकारवालानिकाय विच नियमित समन्वय र साझेदारी गर्ने ।

२२.निष्कर्षः

समाजमाविद्यमानलैङ्गिकविभेद तथाजातीयअसमानता, विभेदयुक्तगलत सामाजिकव्यवहार र मुल्यमान्यता, महिला हिंसा, महिलाशोषण तथा उत्पीडन, गरिवीआदि जस्ता विसंगतिहरुलाई निरुत्साहितगर्न तथा नेपाल सरकारद्धारा निर्माण गरी जारी गरिएका राष्ट्रिय नीतितथाकानुनहरु र लैगिक समानता र सामाजिक समावेशीकरणको पक्षमाअभिव्यक्तगरिएकाविभिन्नअन्तर्राष्ट्रिय प्रतिवद्धताहरुलाई स्थानीयतहदेखि नै कार्यान्वयन गर्न गराउन निरन्तरता दिन शैल्याशिखर नगरपालिकाको लैससास रणनीति २०७९निर्माण गरी लागु गरिएको छ ।

शैल्यशिखर नगरपालिका
गोकुलेश्वर, दार्चुला
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

CamScanner